

Goran JOVANIĆ¹
Univerzitet u Beogradu
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

KRIVIČNO-PRAVNI I PENOLOŠKI RECIDIVIZAM OSUĐENIH LICA

U ovom radu su prikazani rezultati komparativne analize krivično-pravnog i penološkog recidivizma osuđenih lica iz 19 penitensijarnih ustanova. Prema stepenu obezbeđenja, te ustanove se razlikuju počev od otvorenih, preko poluotvorenih i zatvorenih, pa do ustanove sa posebnim stepenom obezbeđenja. Uzorak čini 225 osuđenih lica koji su u 2009. godini podneli zahtev za uslovni otpust, odabrana po zahtevima da su proveli na izvršenju zatvorske kazne minimalno mesec dana, da je sproveden opservacioni postupak i da je sačinjen program postupanja. Za analizu recidivizma korišćeni su podaci uzeti iz kumulativnih dosijea, iz izveštaja penitensijarnih ustanova, sudova i putem opšteg upitnika, konstruisanog operacionalno za potrebe istraživanja. Rezultati istraživanja ukazuju na činjenicu da se kriminološki recidivizam javlja u polovini slučajeva, dok se penalni recidivizam, kao teži oblik, javlja u petini slučajeva.

Ključne reči: *recidivizam, osuđeni, zatvor, kriminološko-penološke karakteristike*

UVOD

Recidivizam, kao pojava ponovnog činjenja krivičnih dela nakon prethodne osude za kriminalni akt, predstavlja poseban problem penalne prakse. Ujedno se doživljava i kao neuspeh preduzetih mera na specijalno-preventivnom planu, koji podrazumeva

¹E-mail: goxi67@gmail.com

kažnjavanje i istovremenu primenu tretmana prema osuđenima kako ne bi ponovo činili krivična dela. U tu svrhu primenjuje se princip individualizacije u postupku odmeravanja i izricanja krivične sankcije, a ukoliko je učinilac krivičnog dela kažnjen zatvorskom kaznom, prolazi postupak opservacije radi sačinjavanja individualizovanog plana i programa postupanja koji treba da prilagodi zatvorski tretman individualitetu osuđenog. Vrš se evaluacije toka i efekata tog tretmana, što ima za rezultat reklasifikaciju osuđenih u povoljniji ili stroži režim izvršenja kazne zatvora, da bi se pred istek kazne moglo proceniti da li su ostvareni željeni ciljevi korekcionog tretmana. U slučaju pozitivne ocene i pretpostavke da konkretni osuđeni neće ponovo vršiti krivična dela po izlasku iz zatvora, penitencijarna ustanova može preporučiti i dodelu uslovnog otpusta, koja za osuđenog znači izlazak iz zatvora i izvršenje preostalog dela kazne na slobodi, pod uslovom da ne učini novo krivično delo.

O proceni rizika od recidivizma

Uviđajući značaj procene rizika od povrata i s njim u vezi preporuke sudu da li da dozvoli izlazak osuđenog na slobodu i pre formalnog isteka kazne, nastali su razni pokušaji konstrukcije instrumenata kojima bi se na efikasan način moglo proceniti da li će neko činiti nova krivična dela i po otpuštanju iz zatvora. Kao začetnik tih nastojanja, Burgess (1928) je dao empirijski zasnovanu procenu rizika. Na području Severne Amerike sve više je prihvaćena ta praksa, tako da u radovima mnogih autora (Andrews & Bonta, 1995; Belfrage, Fransson & Strand, 2000; Cooke & Michie, 1998; Cunningham & Sorensen, 2006; Douglas, Hart & Kropp, 2001; Dowden & Andrews, 2000; Fitzgibbon and Green, 2006; Girard & Wormith, 2004; Grann, Belfrage & Tengström, 2000; Hanson, 2005; Harding, 2006; Hemphill & Hare, 2004; Hoffman, 1994; Hollin, Palmer & Clark, 2003; Horsefield, 2003; Hudson and Bramhall, 2005; Kroner & Mills, 2001; Loza, & Loza-Fanous, 2003; Maurutto and Hannah-Moffat, 2006; Robinson, 2003; Simourd, 2004; Walters, 2006; uz mnoge druge, vidljivo je nastojanje da se instrumenti procene rizika/potreba intenzivno razvijaju.

U nazivima instrumenata za procenu rizika (BIDR = Balanced Inventory of Desirable Responding; CRS=Custody Rating Scale; CSLQ=Criminal Socialisation and Lifestyle Questionnaire; CSS/

CSS-M=Criminal Sentiments Scale/ Criminal Sentiments Scale-modified; LS/CMI=Level of Service/Case Management Inventory; LSI/LSI-R=Level of Supervision or Level of Service Inventory-Revised; MCAA=Measures of Criminal Attitudes and Associates; OASys=Offender Assessment System; PAI=Personality Assessment Inventory; PBRs=Prison Behavior Rating Scale; PICTS=Psychological Inventory of Criminal Thinking Styles; PCL/PCL-R=Psychopathy Checklist/ Psychopathy Checklist-Revised; SIR Scale=Statistical Information on Recidivism Scale; VRAG=Violence Risk Assessment Guide; WCS=Wisconsin Classification System..) može se prepoznati oblast procene kojoj su usmereni (Jovanić, 2009). I dalje se radi na poboljšanju prediktivne funkcije navedenih instrumenata, bilo da se radi o formiranju ili usavršavanju originalnog instrumenta, paralelnoj upotrebi više različitih instrumenata i njihovom upoređivanju ili evaluaciji u praksi konkretnog penitencijarnog sistema.

Većina savremenih instrumenata meri dva tipa varijabli: istorijske faktore i faktore stabilnosti. Istorijski faktori opisuju istoriju kriminalnog ponašanja i po svojoj prirodi su nepromenljivi (na primer, uzrast na kojem je prvi put izvršeno krivično delo, vrsta i broj izvršenih krivičnih dela i sl.). Faktori stabilnosti su podložni promena pod uticajem određenih intervencija (na primer: zaposlenost, porodične prilike, zloupotreba PAS itd.). Prednosti upotrebe standardizovanih instrumenata za procenu rizika prilikom donošenja odluke o uslovnom otpustu su brojne, a najznačajnije su: uspostavljanje jednakih i opšteprihvaćenih kriterijuma, razmatranje istih aspekata u slučaju svakog pojedinačnog prestupnika, utvrđivanje potrebnog nivoa nadzora i vrste tretmana nakon otpusta, pravilno usmeravanje resursa, praćenje progressa i prikupljanje uniformnih statističkih podataka (Žunić-Pavlović, 2004).

U ovdašnjem sistemu izvršenja kazne zatvora ne mogu se naći u primeni standardizovani instrumenti procene rizika od recidivizma osuđenih lica. Umesto toga, aktuelna je primena uopštenih uputstava o sadržaju predloga za uslovni otpust što doprinosi neujednačenosti u proceni ličnosti, ponašanja, realnih promena, sposobnosti i spremnosti osuđenog da se pre isteka vremena izrečene zatvorske kazne uključi u svet slobode. Odsustvo ujednačenih kriterijuma procene kao posledicu ima proizvoljnost, voluntarizam, nepreciznost i previde u konačnoj proceni budućeg recidivizma

osuđenih. Oslanjanje samo na lično iskustvo stručnih radnika, bez podloge u specijalizovanim instrumentima procene povećava mogućnost greške. Neusaglašenost kriterijuma različitih stručnjaka iste ustanove, a pogotovu različitih penitencijarnih ustanova, dovodi do nezadovoljstva osuđenih lica njihovim nejednakim položajem.

Konsenzus naučnika o faktorima koji doprinose ispoljavanju i održavanju kriminalnog ponašanja, doprineo je stvaranju pouzdane osnove za ustanovljavanje i detekciju faktora rizika od recidivizma. Efektivno planiranje programa postupanja, a potom i uslovno otpuštanje osuđenih lica, mora biti zasnovano na uvažavanju teorijskih i empirijskih saznanja o etiološkim faktorima kriminalnog ponašanja i recidivizma. S druge strane, praksa sprovođenja penalnog tretmana nije donela očekivane rezultate. Pesimistička tvrdnja Martinsona koju analizira Farabee (2002) da „ni jedan program ne funkcioniše“, doživljena je kao veliki udarac za praksu penalne rehabilitacije. Od tada se istraživači trude da dokažu suprotno. Istraživačkim naporima naučnici su prikupili obilje podataka o efektivnoj penalnoj praksi. Jedan od najznačajnijih rezultata govori o principima rizika. Princip rizika u sebi sadrži dva bitna dela. Prvi deo govori da se svako ponašanje može predvideti, tj. da faktori rizika imaju prediktivnu funkciju. Drugi deo govori da se intenzivan tretman treba ograničiti samo na visoko rizične prestupnike, kao što to navodi Hanley (2002). Ona ukazuje na činjenicu da visoko rizični prestupnici koji se uključe u adekvatan tretman prema nivou intenziteta, kasnije se u znatno manjem broju odlučuju da počine krivično delo, to jest znatno je manja stopa recidivizma, nego kod onih koji nisu uključeni u program. Međutim, ova veza se ne može primeniti na prestupnike sa niskim rizikom.

Institucionalizovan, profesionalizovan i organizovan postpenalni prihvata osuđenih lica je logičan nastavak u sistemu izvršenja zatvorske kazne, koji je ujedno i najmanje izgrađen. Najkvalitetnija procena individualnih potreba/rizika nema signifikantne šanse za uspeh, ukoliko nisu preduzete mere zaštite, kontrole i nadzora nad uslovno otpuštenim licima. Uslovi života koji su kriminogeno delovali na određenu osobu ostvaruju svoj uticaj jednako ili čak i intenzivnije na uslovno otpuštenog. Nerealno je očekivati da će bez pomoći društva kroz parolne institucije bivši osuđenik sam moći da se izbori sa svim negativnim uticajima sredine koja ga je i prvobitno podstakla na kriminalno ponašanje. Uslovni otpust bez parol-

nog sistema znači prebacivanje odgovornosti za kriminalne posledice samo na pojedinca, što nije u skladu sa teorijskim konceptima i prihvaćenom stanovištu koji u društvenim procesima, odnosima, institucijama i faktorima koji proističu iz svega navedenog, nose primat u etiološkoj ravni kriminaliteta.

Ciljevi istraživanja

Istraživanje koje smo sprovedi ima dva cilja:

1. Utvrđivanje stepena prisustva krivično-pravnog i penološkog recidivizma kod osuđenih lica;
2. Utvrđivanje korelacionih odnosa kriminološko-penoloških karakteristika sa pojavom recidivizma.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Uzorak

U cilju ispitivanja prisustva i konstatovanja korelacionih veza i odnosa recidivizma sa kriminološko-penološkim karakteristikama osuđenih lica, formiran je uzorak od 225 osuđenih lica koji su u toku 2009. godine podneli molbu sudovima za dodelu uslovnog otpusta. Obuhvaćeno je 19 penitensijarnih ustanova u Srbiji, u kojima su osuđena lica boravila na izvršenju kazne zatvora.

Instrument i procedura istraživanja

Recidivizam osuđenih lica, bilo da se radi o krivično-pravnom ili penološkom povratu, konstatovan je iz podataka o osuđenim licima koje penitensijarne ustanove vode ex officio, a preuzet je iz dokumentacije koju te ustanove dostavljaju sudovima povodom molbi osuđenih za dodelu uslovnog otpusta.

Podaci o kriminološko-penološkim karakteristikama osuđenih lica preuzeti su iz izveštaja službi za tretman osuđenih lica i opšteg upitnika operacionalno sačinjenog za potrebe ovog istraživanja.

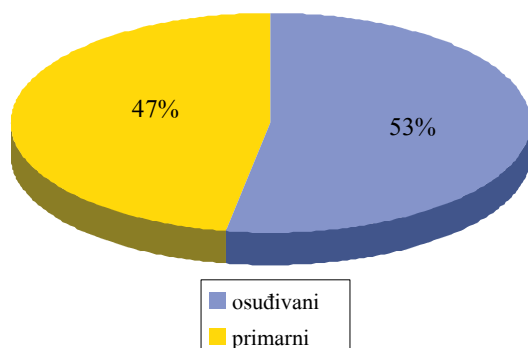
U obradi prikupljenih podataka korišćeni su apsolutni i relativni pokazatelji, a za ustanovljavanje korelacionih odnosa ispitivanih varijabli korišćen je Pearson-ov i Spearman-ov koeficijent korelacije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA SA DISKUSIJOM

Podatak da je osuđeno lice više puta činilo krivična dela, da je zbog toga već prethodno osuđivan i da mu je tom prilikom izrečena neka iz spektra krivično-pravnih sankcija, govori nam da se radi o povećanom riziku za vršenje novih krivičnih dela. Činjenica da prethodno izrečene krivične sankcije nisu ostvarile željeni rezultat, da je došlo do ponovnog vršenja krivičnog dela, ukazuje na potrebu preispitivanja intenziteta i kvaliteta prethodno preduzetih mera tokom tretmana. Razmatranje uzroka i drugih etioloških činilaca koji su doveli do primarnog kriminaliteta i naročito do recidivizma, poseban je zadatak prilikom određivanja vrste tretmana, njegovog intenziteta i dužine trajanja, kao i ustanovljavanja ciljeva koji se njime žele postići.

Na grafikonu 1 prikazano je učešće osuđenih lica koji su prethodno već osuđivani za činjenje krivičnih dela (krivično-pravni recidivizam), a potom su ponovo kažnjeni za ponovljeni delikt.

Grafikon 1 - Krivično-pravni recidivizam osuđenih lica

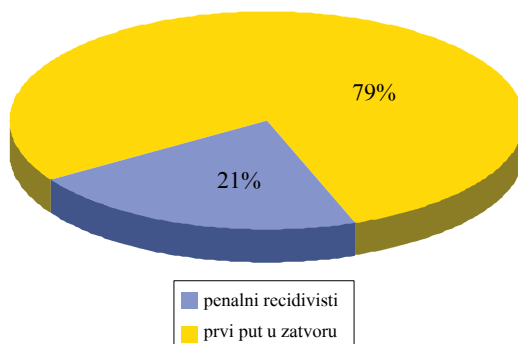
Na grafikonu 1 vidimo da su u ispitivanoj populaciji osuđenih lica većinom zastupljena ona osuđena lica kojima aktuelna presuda nije prva (53%), naspram osuđenih kojima je ovo prvi put izrečena krivična sankcija (47%).

Podaci koji su dobijeni ovim istraživanjem mogu se smatrati reprezentativnim jer se iz izveštaja Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2009. godinu takođe može zapaziti značajno prisustvo recidivista u populaciji osuđenih lica u skoro identičnom broju, to jest

preko polovine osuđeničke populacije (<http://www.uiks.mpravde.gov.rs/cr/articles/izvestaji-i-statistika/>). Prema njihovim podacima, od ukupno 7865 lica, povratnike su činili 4393 (55,85%), dok su 3472 osuđena lica bila primarni počinioci krivičnih dela.

Presuda nekom licu za činjenje krivičnog dela ne mora uvek imati za rezultat odlazak na izvršenje zatvorske kazne. To što je neko lice bilo predmet krivično-pravne reakcije može značiti da je samo ukoreno, da mu je određena novčana kazna ili kakva uslovna, a u novije vreme i alternativna kazna. Kazna zatvora se izriče kao krajnja mera, kada se pretpostavlja da druga krivična sankcija ne bi ostvarila željene rezultate. U krajnjoj liniji, od svake izrečene krivične sankcije očekuje se da ostvari osnovni cilj, a to je da konkretni učinilac krivičnog dela bude kažnjen za počinjeno delo i da se uzdrži od daljeg vršenja krivičnih dela. Ukoliko to nije moguće postići drugim merama, sud izriče безусловnu kaznu zatvora u vremenski ograničenom trajanju. Kada je nekom osuđenom licu nanovo izrečena kazna zatvora, on se tada evidentira kao penalni recidivist. Podatke o prisustvu penalnog recidivizma u ispitivanom uzorku prikazujemo na grafikonu 2.

Grafikon 2 - Penološki recidivizam osuđenih lica

Na grafikonu 2 vidimo da je oko petine ispitivane populacije imalo prethodnih iskustava sa boravkom u zatvoru. To učešće je manje od učešća krivično-pravnih recidivista (21:53%) što govori da sudovi nisu spremni da neizostavno izriču zatvorske kazne za izvršena krivična dela jer 32% razlike učešća čine oni osuđeni koji su i prethodno vršili krivična dela, bili za njih osuđeni, ali presuda nije

bila kazna zatvora već neka druga krivična sankcija. U aktuelnom stanju, sud je procenio da tih 32% više ne zaslužuje poverenje da na slobodi neće vršiti krivična dela, te je izrekao zatvorsku kaznu. Bez obzira da li se radi o krivično-pravnim ili penalnim recidivistima, evidentno je da je problem ponovnog činjenja krivičnih dela prisutan kod više od polovine zatvorske populacije.

Korelacionom analizom recidivizam osuđenih je dovođen u vezu sa kriminološko-penološkim faktorima kao što su: stručna sprema, bračno stanje, vođenje novog krivičnog postupka, izvršeno krivično delo, dužina kazne, pritvor, adaptacija na zatvorske uslove, prihvatanje kazne, radno angažovanje u zatvoru, zalaganje na radu u zatvoru, zloupotreba PAS, disciplinska kažnjavanost u zatvoru, nagrađivanost u zatvoru, pripadnost neformalnom sistemu u zatvoru, predlog uprave za dodelu uslovnog otpusta i odluka suda po molbi osuđenog za dodelu uslovnog otpusta.

Utvrđeno je postojanje signifikantnog odnosa recidivizma i sledećih varijabli:

- stručna sprema ($r = 0.209$, $p = 0.002$), tako što sa nižim nivoom obrazovanja raste učešće u populaciji recidivista;
- vođenje novog krivičnog postupka ($r = 0.194$, $p = 0.004$), tako što se u okviru populacije recidivista češće zapaža vođenje novog krivičnog postupka i za vreme dok borave na izvršenju aktuelne kazne zatvora;
- krivično delo ($r = -0.140$, $p = 0.035$), tako što je recidivizam najčešći kod osuđenih za imovinska krivična dela;
- početna kategorija tretmana u zatvoru ($r = 0.210$, $p = 0.001$), tako što se recidivisti češće raspoređuju u zatvoreniji tip tretmana, dok se primarno osuđeni češće raspoređuju u otvoreniji tip tretmana;
- zalaganje na radu u okviru zatvorskog tretmana ($r = 0.198$, $p = 0.003$), tako što se zapaža veće zalaganje primarno osuđenih i veće nezalaganje recidivista;
- disciplinsko kažnjavanje u zatvoru ($r = 0.144$, $p = 0.031$), tako što su recidivisti češće disciplinski kažnjavani u odnosu na primarno osuđene;
- nagrađivanje u toku zatvorskog tretmana ($r = 0.211$, $p = 0.001$), tako što su primarno osuđeni češće nagrađivani od recidivista;

- rekategorizacija u toku zatvorskog tretmana ($r = 0.181$, $p = 0.007$), tako što su primarno osuđeni češće rekategorizovani u povoljniji oblik tretmana, dok se recidivisti češće rekategorizuju u nepovoljniji oblik tretmana u zatvoru;
- mišljenje ustanove izraženo kroz očekivanje uspešne reintegracije u slučaju da osuđeni bude uslovno otpušten po odluci suda ($r = 0.318$, $p = 0.000$), tako što za recidiviste češće konstatuju nerealizovan tretman, a za primarno osuđene češće konstatuju uspešnost u korektivnim aktivnostima i time uspešnu reintegraciju u svet slobode;
- mišljenje i stav ustanove o dodeli uslovnog otpusta ($r = 0.318$, $p = 0.000$), tako što sudu češće predlažu dodelu uslovnog otpusta primarno osuđenim licima;
- stav suda izražen kroz pozitivno rešavanje molbe za uslovni otpust ($r = 0.165$, $p = 0.013$), tako što se i sud na kraju češće opredeljuje da primarno osuđenim licima odobri dodelu uslovnog otpusta, dok recidivistima češće odbija tu molbu.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na osnovu dobijenih rezultata možemo zaključiti da u zatvorima Srbije dominira pojava recidivizma što predstavlja dodatni problem za sprovođenje tretmana prema osuđenim licima. Činjenica da preko polovine populacije osuđenih čine recidivisti, nalaže uvođenje specijalizovanih tretmana koji bi na detaljniji način bili usmereni na preispitivanje etioloških faktora i njihovo otklanjanje tokom korektivnog tretmana. Konstatovano je postojanje statistički značajnih korelacija različitih kriminološko-penoloških karakteristika sa recidivizmom koje ističu nekoliko situacija: recidivisti su nižeg obrazovanja, češće imaju suđenja za nova krivična dela za vreme dok izvršavaju aktuelnu kaznu zatvora, najčešće vrše imovinska krivična dela, u zatvoru se primarno kategorizuju u stroži tip tretmana, manje se zalažu ukoliko su radno angažovani u zatvoru, češće su kažnjavani disciplinski od primarnih osuđenika, a istovremeno su ređe nagrađivani od njih; recidiviste češće reklasifikuju u nepovoljniji tip tretmana, dok primarno osuđene češće reklasifikuju u povoljniji tip tretmana; ustanove izražavaju veći stepen nepoverenja prema recidivistima, što za rezultat ima češće opredeljenje sudova da im ne dodeli uslovni otpust po njihovoj molbi.

Evidentno da postojeći oblik rada sa recidivistima u zatvoru ne daje željene rezultate. Stoga se nameće ultimativan zahtev da se pristup tom problemu sistemski menja, što potkrepljuju rezultati ovog i drugih istraživanja.

LITERATURA

1. Andrews, D. A., & Bonta, J. (1995). *The Level of Service Inventory-Revised*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.
2. Andrews, D. A., Bonta, J. and Wormith, S. J. (2006) The recent past and near future of risk and/or need assessment. *Crime and Delinquency* 52: 7-27.
3. Bonta, J. (2002). Offender risk assessment: Guidelines for selection and use. *Criminal Justice and Behavior*, 29, 355-379.
4. Burgess, E. W. (1928). Factors determining success or failure on parole. In A. A. Bruce, A. J. Harno, E.W. Burgess & J. Landesco (Eds.), *Workings on the indeterminate sentence law and the parole system in Illinois* (pp. 221-234). Springfield, IL: State Board of Parole.
5. Cunningham, M. D., & Sorensen, J. R. (2006). Actuarial models for assessing prison violence risk: Revisions and extensions of the Risk Assessment Scale for Prison (RASP). *Assessment*, 13, 253-265.
6. Dowden, C. & Andrews, D. A. (2000). Effective correctional treatment and violent re-offending: A meta-analysis. *Canadian Journal of Criminology*, 449-467.
7. Farabee, D. (2002). Reexamining Martinson's Critique: A Cautionary Note for Evaluators, *Crime & Delinquency*, 48: 189
8. Girard, L. & Wormith, J. S. (2004). The predictive validity of the Level of Service Inventory-Ontario Revision on general and violent recidivism among various offender groups. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 150-181.
9. Grann, M., Belfrage, H., & Tengström, A. (2000). Actuarial assessment of risk for violence: Predictive validity of the VRAG and the historical part of the HCR-20. *Criminal Justice and Behavior*, 27, 97-114.
10. Hanley, D. (2002). Risk differentiation and intensive Supervision: A Meaningful Union? Doktorska disertacija obranjena 19.07.2002.

na Univerzitetu Sinsinati, <http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/HANLEY%20DENA%20E.pdf?ucin1028229354>

11. Harding, J. (2006) 'Some Reflections on Risk Assessment, Parole and Recall', *Probation Journal* 53 (4): 389–96.
12. Hemphill, J. E., & Hare, R. D. (2004). Some misconceptions about the Hare PCL-R and risk assessment: A reply to Gendreau, Goggin, and Smith. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 203-243.
13. Hollin, C.R., Palmer, E. J. & Clark, D. (2003). The Level of Supervision Inventory–Revised Profile of English prisoners: A needs analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 30, 422-440.
14. Horsefield, A. (2003). Risk Assessment: Who Needs It, *Probation Journal* 50(4): 374–79.
15. Hudson, B. and G. Bramhall (2005). Assessing the “Other”: Constructions of ‘Asianness’ in Risk Assessments by Probation Officers, *British Journal of Criminology* 45(5): 721–40.
16. Ilić, Z., Jovanić, G. (2009). Kriminalitet i zavodske sankcije. U Radovanović, D. (ur.), *Istraživanja u specijalnoj pedagogiji*: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd. 243-256.
17. Ilić, Z., Jovanić, G. (2010). Formalni i suštinski faktori u primeni uslovnog otpusta, U Kovačević, J. i Vučinić, V. (ur), *Smetnje i poremećaji: fenomenologija, prevencija i tretman*, deo II: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd. 529-546,
18. Jovanić, G. (2010). Potrebe za tretmanom i njegova realizacija u penitensijarnim uslovima, u Žunić Pavlović, V. i Kovačević Lepojević, M (ur.) *Prevencija i tretman poremećaja ponašanja*, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd. 257-276.
19. Jovanić, G., Ilić, Z. (2009). Uslovno otpuštanje osuđenih lica. U Radovanović, D. (ur.), *Istraživanja u specijalnoj pedagogiji*: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd. 349-364.
20. Loza, W., & Loza-Fanous, A. (2003). More evidence for the validity of the Self Appraisal Questionnaire for predicting violent and nonviolent recidivism: A five-year follow-up study. *Criminal Justice and Behavior*, 30, 709-721.
21. Ministarstvo pravde Republike Srbije, Uprava za izvršenje krivičnih sankcija (2010) Godišnji izveštaj o radu uprave za izvršenje krivičnih sankcija, <http://www.uiks.mpravde.gov.rs/cr/articles/izvestaji-i-statistika/>
22. Robinson, G. (2003). Implementing OASYS: Lessons from research into LSI-R and ACE. *Probation Journal*, 50, 30-40.

23. Simourd, D. J. (2004). Use of a dynamic risk/need assessment instruments among long-term incarcerated offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 31, 306-323.
24. Walters, G. D. (2006). Risk-appraisal versus self-report in the prediction of criminal justice outcomes. *Criminal Justice and Behavior*, 33, 179-304.
25. Žunić-Pavlović, V. (2004). Evaluacija u resocijalizaciji, Partenon, Beograd.

CRIMINAL JUSTICE AND PENAL RECIDIVISM OF CONVICTS

Goran Jovanić
*University of Belgrade,
Faculty of Special Education and Rehabilitation*

Summary

This paper reports the results of comparative analysis of criminal justice recidivism and penal recidivism of convicts from 19 penitentiary institutions. These institutions vary according to security level from open, semi-closed and closed institutions, to institutions with special security level. The sample consists of 225 convicts who applied for parole in 2009. The selection criteria included the convicts serving a prison sentence for at least a month, conducting an observation procedure, and creating a plan of action. Data from cumulative files, court reports from penitentiary institutions, and from general questionnaire designed for the purpose of this research has been used in analyzing recidivism. The research results indicate that criminal recidivism occurs in half of cases, while penal recidivism, as a more severe form, occurs in one fifth of cases.

Key words: recidivism, convict, prison, criminal and penal characteristics

Primljeno: 14. 10. 2010.